

16 ביוני 2010

לכבוד

דחוף - בפקס

מר יהודה ויינשטיין
היועץ המשפטי לממשלה

א' נ',

הנדון: חשש למעצר או מאסר חשאי ולפגיעה קשה בעקרון פומביות הדיון

1. קראנו בדאגה רבה את הדיווח ב-ynet מיום 13.5.10 ("מי אתה מיסטר איקס? האסיר ללא שם וזהותי" מאת רענן בר צור), בו הובאו דבריו של גורם בשב"ס אודות כלוא, המוחזק היום בתא הבידוד בכלא איילון, בו שהה בעבר יגאל עמיר. לדברי הגורם, הכלוא האלמוני מוחזק מזה זמן מה כאשר הוא מנותק מהעולם החיצון – איש אינו משוחח איתו, איש אינו רואה אותו, ואיש אף אינו יודע מיהו ובמה הואשם. בכתבה עוד נאמר, ש"לא יודעים אם באים לבקר אותו, אם זוכה לזכויות של כל כלוא אחר המגיעות להם על פי חוק, ואם בכלל מישהו יודע שהוא מוחזק במעצר". זמן קצר לאחר פרסום הידיעה, היא הוסרה מ-ynet, ויש האומרים כי הדבר נעשה בעקבות התערבות הצנזורה הצבאית.
2. אין צריך לומר, כי מצב בו אסיר או עצור מוחזק בניתוק מהעולם החיצון, וודאי לאורך זמן, הוא מצב מסוכן ביותר. מעבר לפוטנציאל האדיר לפגיעה בזכויותיו השונות של אדם, שאין לו קשר עם העולם החיצון, הרי עוד בדו"ח משנת 1996 בנושא הפרדת אסירים, עמד צוות משותף של שב"ס והמשרד לביטחון פנים על הסכנות הכרוכות בבידוד עמוק:

"ממצאי המחקרים בנושא הם חד-משמעיים ומלמדים כי הכליאה בהפרדה יוצרת תגובות פסיכוטיות עמוקות, כגון: הלוצינציות (חזותיות ואקוסטיות), מראות גוף מעוותות, תחושה של חנק ובלבול מחשבתית, אובדן זכרון, קושי להתרכז, אובססיות, מצבים פרנואידיים ועוד. זאת, בנוסף למצבים פיזיים עקב חרדה הנגרמת ע"י הכליאה בהפרדה. מובן שלמשך התקופה בה מוחזק אסיר בבידוד ישנה השלכה ישירה על תוצאות הלוואי של ההחזקה בנפרד, שכן אין דומה דין המוחזק לבד בתא יום אחד למי שמוחזק, כאמור, למשך תקופה של עשרה שבועות, חודשים או שנים. אין ספק שקיים פרק זמן גבולי שאחריו מרבית האנשים יחוו שהבידוד הינו בלתי נסבל ויסבלו, כתוצאה מכך, מתופעות ארוכות תווד" (עמ' 11 לדו"ח).

3. מתוך הכרה בנזקים הבלתי הפיכים, העלולים להיגרם לאסיר המוחזק בהפרדה, גיבש הצוות מספר המלצות, אשר בעקבותיהן תוקן החוק בשנת תש"ס ונקבע הסדר חדש, האמור לאזן בין הצורך, הקיים לעתים לעשות שימוש באמצעי ההפרדה, לבין זכויות האדם של האסיר. העיקרון המנחה בהסדר שנקבע הוא, כי ההפרדה היא בבחינת מוצא אחרון, בו נוקטים רק כאשר אין כל דרך אחרת להתמודד עם סכנה קונקרטית, הנשקפת

לאסיר או ממנו. הוא כולל מנגנוני בקרה ופיקוח שמטרתם להבטיח, כי לא ייעשה בכלי בעייתי זה שימוש מעבר לנדרש. גם כאשר קיים הכרח לשים אסיר בהפרדה, יש לעשות ככל האפשר כדי להבטיח, כי הדבר לא יגרור בידוד מוחלט ושלילת כל קשר עם בני אדם אחרים.

4. זאת ועוד. דיווח זה מעלה חשש, שמא מדובר בעוד מקרה מדאיג, בו מוטל איפול מוחלט וגורף על מעצרו של אדם ואולי אף על העמדתו לדין. רק לפני חודשיים פנינו אליך בעניין משפטה של ענת קס, ולאחרונה אף נאלצנו להגיש לביהמ"ש בקשה להסיר את איסור הפרסום מעל מעצרו של אמיר מחיול. מעצרים ומשפטים חשאיים אינם קבילים במדינה דמוקרטית חופשית; הם מאיימים באופן ממשי על שלטון החוק ופוגעים באופן עמוק באימון הציבור במערכת המשפט.

5. אין אנו יודעים דבר על נסיבות מקרה זה, ואין ברצוננו לעסוק בספקולציות. יחד עם זאת חשוב להבהיר, כי בעוד ישנם מקרים חריגים, בהם קיימת הצדקה להטלת איפול על חקירה שמתנהלת לזמן מוגבל, מרגע שאדם נעצר – וודאי מרגע שהוא מועמד לדין – כבר לא יכולה להיות הצדקה לחשאיות כה גורפת. הדעת אינה סובלת, כי במדינה דמוקרטית הרשויות תוכלנה לעצור אנשים בסודיות מוחלטת "ולהעלים" אותם מהעין הציבורית – מבלי שהציבור אף ידע כי בוצע מעצר. כך וביתר שאת לעניין העמדת אנשים לדין.

6. על חשיבותם הרבה של עקרון פומביות הדיון ושל זכות הציבור לדעת – זכות העומדת בפני עצמה והנגזרת גם מהזכות העילאית לחופש הביטוי - אין צורך להכביר מלים. עקרון הפומביות משמש אמצעי חיוני להבטחת ביקורת ציבורית חופשית על מערכת אכיפת החוק ועל מערכת המשפט. הוא מבטיח שקיפות ביחס לשיקולי המדינה בניהול חקירות ובהעמדת אנשים לדין, ומשמש ערובה מרכזית למניעת שימוש לרעה בסמכויות הנרחבות, הניתנות בידי רשויות החקירה. כפי ש"אור השמש הוא חומר החיטוי הטוב ביותר" – כך החושך והחשאיות מספקים קרקע פורייה לשרירות לב שלטונית ולפגיעות בלתי מוצדקות בזכויות אדם.

7. לאור כל האמור לעיל, נבקש את התערבותך המיידית לבדיקת פרשה זו. אם אכן מדובר במעצר או במשפט שהתנהלו במחשכים, נבקש את התערבותך להסרת האיפול הגורף, כדי למנוע פגיעה פסולה ובלתי מידתית בזכות הציבור לדעת; בנוסף נבקשך להבטיח, כי האסיר אינו מוחזק בבידוד מוחלט ובתנאים, המהווים הפרה של זכויותיו על פי חוק.

בכבוד רב,

דן יקיר, עו"ד
היועץ המשפטי